

CERCETĂRI ANTROPOLOGICE ASUPRA OSEMINTELOR AFLATE ÎN SĂPĂTURI

DE

PROF. RAINER

Sarcina de a scoate încheieri din cercetarea osemintelor găsite în Biserica Domnească din Curtea-de-Argeș a fost cu deosebire grea fiindcă cele mai multe din acele oseminte sunt incomplete și deteriorate, iar profanările pe cari aproape toate mormintele¹⁾ le-au suferit sporesc nesiguranta determinărilor pe cari mi-ați făcut onoarea de a mi le cere.

Cu aceste rezerve voi expune rezultatele cercetărilor mele urmând ordinea mormintelor așa cum ease găsește arătată pe planul fig. 30, pe care d-l Virgiliu Drăghiceanu a binevoit să mi-l pună la îndemână.

I. MORȚII DIN FAȚA TÂMPIEI

1. Mormântul cu numărul 1: cavaler de lângă cel zugrăvit. [Vezi figurile 166_{,1}, 166_{,2}, 166_{,3}, 166_{,4}, 166_{,5}].

Proeminența arcadelor superciliare, curba regulată a profilului longitudinal median al craniului, massivitatea aparatului masticator caracterizează sexul masculin. Vârsta, după gradul de obliterație a suturilor și de tocire a dinților, pare mai mare de 40 de ani. Ca particularitate anatomică: există un torus palatinus sagittalis puternic dezvoltat.

Craniometria a dat următoarele rezultate:

Indicele longit.-latitud.: 81.53, deci *brahiocranie*.

¹⁾ Am găsit oase de animale printre oasele de om scoase din următoarele morminte: al cavalerului de lângă cel zugrăvit, al acestuia din urmă, al cavalerului «fleurs de lys», al lui «Udobă», al lui Dan, al necunoscutului, precum și într'un pachet mic, fără însemnare pe el, în care bucata cea mai interesantă era un maxilar stâng cu molarul al treilea (măseaua de minte), răsturnat, adică cu coroana în sus.

Indicele vertical: 70.3, deci ortocranie.
Indicele transverso-vertical: 86.1, deci tapeinocranie.

Folosindu-mă de existența unui *humerus* (stâng) întreg, am determinat (după Manouvrier), statura probabilă: 1 m. 65.

2. Mormântul cu numărul 2: cavalerul zugrăvit pe stâlp. [Vezi figurile 167_{,1}, 167_{,2}, 167_{,3}, 167_{,4}, 167_{,5}].

Aici, determinarea sexului se face cu o probabilitate mai redusă: invocăm mai ales curba regulată a profilului longitudinal median, dezvoltarea mai mare a mandibulei, arcurile superciliare.

Vârsta 25—30 de ani. Particularitate anatomică: Osfontanelar pteric bilateral.

Craniometria nu s'a putut face, din pricina deteriorării obiectului decât pentru câteva puncte secundare. Am stabilit astfel *indicele* orbitar, care e de 80 [deci mezoconc]; *indicele* frontal transversal — 81.4 — ; *indicele* nazal — 43.1 [leptorinie]. Dar aspectul e de ajuns ca să stabilim *dolihocrania*.

Cu ajutorul unui radius am stabilit statura probabilă: 1 m 71.

Cu statura lui înaltă, capul regulat și lung, nasul potrivit de lung și îngust, dinții frumoși (deși arcada dentară superioară e prea rotunjită înainte, fenomen general la toate obiectele pe care le-am avut de studiat), trebuie să fi fost o apariție frumoasă.

3. Mormântul cu numărul 3: cavalerul «fleurs de lys».

Din craniu n'a mai rămas decât mandibula, lipsită de ramura stângă și de o mare

166.1

166.2

166.3

166.4

166.5

167.1

Fig. 166.1. Mormântul No. 1. Vedere laterală st. Fig. 166.2. Mormântul No. 1. Vedere laterală dr.
 Fig. 166.3. Mormântul No. 1. Vedere frontală. Fig. 166.4. Mormântul No. 1. Vedere verticală.
 Fig. 166.5. Mormântul No. 1. Vedere occipitală. Fig. 167.1. Mormântul No. 2. Vedere laterală st.

167,2

167,3

167,4

167,5

168,1

168,2

Fig. 167,2. Mormântul No. 2. Vedere laterală dr. Fig. 167,3. Mormântul No. 2. Vedere frontală.
 Fig. 167,4. Mormântul No. 2. Vedere verticală. Fig. 167,5. Mormântul No. 2. Vedere bazilară.
 Fig. 168,1. Mormântul No. 7, mandibulă. Vedere frontală. Fig. 168,2. Mormântul No. 7, mandibulă.
 Vedere verticală.

parte a ramurei drepte. După gradul de tocire a dinților, pare să fi avut o vârstă de peste 40 de ani.

Statura socotită pe baza lungimii unei tibii, e de 1 m 66.

Ce e de relevat e masivitatea mandibulei și înălțimea corpului ei. Numai Udobă o mai are la fel. În temeiul acestui caracter punem ușor diagnosticul de sex masculin.

4. Mormântul cu numărul 6: Voislav.

Există numai câteva fragmente din craniu: frontalul, ca de copil ori de femeie¹⁾, câteva bucăți din bolta craniului având lipite pe fața lor externă multe fire negre, fine, scurte, de păr; partea de dinainte a fălcii de sus, jumătatea stângă, deteriorată a fălcii de jos. Acestea două din urmă aparțin cu siguranță aceluiaș individ. Probabil și frontalul. Despre celelalte obiecte nu se poate spune nimic.

După gradul de tocire a dinților, aș bănuî o vârstă de 25—30 de ani.

Notez un torus palatinus sagittalis viguros, ca la cavalerul de sub numărul 1.

II. MORȚII DIN MIJLOCUL BISERICII

5. Mormântul cu numărul 7: Udobă [Vezi fig. 168,₁ și 168,₂].

Aici am avut din craniu câteva fragmente din boltă, pe care suturile se văd bine și mandibula aproape intactă, de a cărei masivitate am pomenit mai sus. Aici însă dinții sunt mai tociți. Vârsta verosimilă: peste 40 de ani.

Din osul humerus (stâng), pe care l-am găsit întreg, am găsit pentru statură 1 m. 62. Sexul, cu mare probabilitate, masculin.

6. Mormântul cu numărul 8: Vladislav. [Vezi figurile 169,₁ 169,₂ 169,₃ 169,₄ 169,₅ 169,₆].

Craniul e cel mai bine păstrat din toate, atât în privința formei cât și a stării fizice. Infățișarea lui aduce mult cu a craniului din mormântul cu numărul 1, — numai că are

liniile mai elegante, apare mai afinat; și mandibula e mai mică.

Sexul: masculin. Vârsta: între 30 și 40 de ani.

Statura, pe baza măsurătoareii a 3 oase¹⁾ (humerus, femur, tibie): 1 m. 63—1 m. 66.

Craniometria a dat:

Indicele longit.-latitud.: 80,₁, deci *brachicranie*.

Indicele vertical: 68,₀₆, deci *chamaecran*.
Indicele transverso vertical: 84,₉₆, deci *tapeinocran*.

Particularitate anatomică: există în partea dreaptă un «processus frontalis ossis temporalis». La europeni, s'a constatat că are o frecvență de 1.4⁰/₀ ori 1.6⁰/₀. Pare a fi de o mare constanță ereditară.

Există aici și un torus palatinus sagittalis, dar d'abiă pronunțat.

«Vladislav Doamna» [Vezi figurile 170,₁ și 170,₂].

O mare parte din boltă, deformată post mortem, prin o compresie asupra laturei stângi. [Dar în acelaș pachet mai există, fragmentat, și frontalul unei alte persoane].

Sexul nu poate fi determinat. Fruntea aduce cu a cavalerului «zugrăvit pe stâlp»: arcuri superciliare d'abiă pronunțate, glabella proeminentă (la «Voislav» e tot astfel), fruntea frumos boltită. Dar *dolihocrania* e mai pronunțată.

Vârsta, după gradul de obliterare a suturilor de aproape 40 de ani.

Fragmentele de frontal menționate mai sus, par a fi de acelaș tip; impresionează în deosebi subțimea marginei superioare a orbitei, în partea ei laterală.

¹⁾ Oasele din cele 3 pachete însemnate «Vladislav» în majoritatea lor provin dela o persoană; dar sunt și câteva dela o altă persoană. Acestea se înfățișează ca și cele dintâi, în ce privește starea lor de conservare, afară de un fragment de femur, foarte viguros, de altă culoare și consistență.

N. R. Osemintele au fost găsite grămadă în acelaș mormânt No. 8 și intrucât am găsit oseminte dela două persoane am dedus că unele trebuie să fie ale unei femei intrucât s'au găsit o brățară și un cereel.

¹⁾ Adică bombat frumos, mai mult drept n'are de fel arcuri superciliare.

169,1

169,2

169,3

169,4

169,5

169,6

Fig. 169,1 Mormântul No. 8. Vladislav. Vedere laterală st. Fig. 169,2. Mormântul No. 8. Vladislav. Vedere laterală dr. Fig. 169,3. Mormântul No. 8. Vladislav. Vedere frontală. Fig. 169,4. Mormântul No. 8. Vladislav. Vedere verticală. Fig. 169,5. Mormântul No. 8. Vladislav. Vedere bazilară. Fig. 169,6. Mormântul No. 8. Vladislav. Vedere occipitală.

170.1

170.2

171.1

171.2

171.3

171.4

Fig. 170.1. Mormântul No. 8 (Vladislav - Doamna ?). Vedere superioară. Fig. 170.2. Mormântul No. 8 (Vladislav - Doamna ?). Vedere laterală st. Fig. 171.1. Mormântul No. 9. Vedere laterală st. Fig. 171.2. Mormântul No. 9. Vedere laterală dr. Fig. 171.3. Mormântul No. 9. Vedere frontală. Fig. 171.4. Mormântul No. 9. Vedere verticală.

171,5

172,1

172,2

172,3

172,4

172,5

Fig. 171,5 Mormântul No. 9. Vedere bazilară. Fig. 172,1. Mormântul No. 11. Vedere laterală stânga.
Fig. 172,2. Mormântul No. 11. Vedere laterală dreaptă. Fig. 172,3. Mormântul No. 11. Vedere frontală.
Fig. 172,4. Mormântul No. 11. Vedere verticală. Fig. 172,5. Mormântul No. 11. Vedere occipitală.

7. Mormântul cu numărul 9: Dan. [Vezi figurile 171,1—171,5].

Craniul prezintă o mare pierdere de substanță postmortală înapoi și a suferit — tot post mortem — o însemnată deformare: masivul osos al feței a fost împins îndărăt și spre stânga. Acestea au împiedecat stabilirea indicelor craniene celor mai însemnate. Se vede însă ușor, că acest craniu intră în aceiaș categorie cu craniile «Vladislav» și «Cavaler de lângă cel zugrăvit». E *brahicran* ca și ele. Numai privit în norma verticală se înfățișează cu o deosebire: celelalte două au conturul «sfenoid» (Sergi), pe când el îl are intermediar între elipsoid și sferoid.

Sexul: poate masculin. Vârsta; trecută de 40 de ani.

Printre oasele răvășite, aflate în acest mormânt se află mai mult decât jumătate dintr'o mandibulă *străină*, a unei persoane adulte¹⁾.

8. Mormântul cu numărul 11: «Fiul lui Radu Negru». [Vezi figurile 172,1—172,5].

E vorba într'adevăr de o ființă tânără, între 16 și 20 de ani. Indicele craniometrice sunt:

Indicele longitudinal: 86, deci *hiperbrahicran*.

Indicele vertical: 66.¹, deci *chamaecran*.

Indicele transversovetical: 76.¹, deci *tapeinocran*.

Craniul e așadar foarte lat. Dar această lățime e *patologică*. E datorită unei sporiri a presiunii intracraniane, care și-a mai lăsat urmele și sub forma unor impresiuni adânci și numerose pe fața internă a craniului, datorite apăsării circumvoluțiilor. Iar bolta craniului e subțiată. E vorba de un proces patologic cronic, probabil o hidrocefalie, vindecată, poate, cu mai mult timp înaintea decesului.

¹⁾ N. R. Craniul «Vladislav-Doamna» (?) și frontalul, au fost găsite sub pardoseală deasupra mormântului No. 9. El ar putea fi craniul ce lipsește la mormântul No. 3, iar frontalul ar putea să fie al Doamnei-lui Vladislav.

Mandibula străină trebuie se aparție craniului găsit deasupra acestui mormânt.

De notat aici și existența unui os supra-numerar: un os fontanelar lambdatic. [Oase fontanelare — în alt loc — am observat și la «cavalerul zugrăvit»].

De notat și o turburare a dentiției: caninul drept n'a ieșit, — locul lui e liber — fiindcă a rămas închis în grosimea osului, în care s'a dezvoltat deplin, așezat fiind oblic. Iar în legătură cu aceasta, incisivul lateral drept s'a întors pe loc de 90°. Măselele de minte n'au ieșit încă. Sincondroza sfeno-occipitală există încă.

9. Mormântul cu numărul 12: Soția lui Radu-Negru.

Osămintele etichetate astfel, au într'adevăr o înfățișare omogenă.

Au aparținut unei persoane adulte — poate unei femei, judecând după forma și curbura osului sacru — trecute de 30 de ani. Din craniu nu există decât frânturi din falca de sus, din cea de jos, din temporalul stâng. Sus, un premolar II stâng și-a pierdut cuspidele prin tocire. Jos un molar III stâng arată și el fațete pronunțate de tocire. Statura (după o tibie și un humerus): 1 m. 52 — 1 m. 58.

Dintre pachetele cu oase care poartă însemnarea «Soția lui Negru-Vodă», unul conține osămintele unui tânăr: toate epifizele oaselor lungi sunt deslipite. Am întregit femurul stâng, ca să-l pot măsura. L-am găsit de 39 cm³. Statura ar fi atunci, pentru bărbat de 1 m 53, pentru femeie de 1 m 49¹⁾.

10. Mormântul cu numărul 14:

Pe lângă câteva frânturi de oase lungi de om, și oscioare de animale, o mare parte din bolta unui *craniu de om matur*, (după starea suturilor și grosimea oaselor), de tip *brahicefal*.

* * *

N'am constatat vreo urmă de *vănire* pe nici unul din obiectele ce mi-au fost încredințate.

¹⁾ N. R. Osămintele au fost găsite în cutia dela picioarele mormântului Radu Negru. Oasele bărbătești ar putea proveni din mormântul No. 4, găsit complet golit de orice os.

PLANȘA X

